

IV. A MAGYAR ISKOLARENDSZER ÁLTAL KÖZVETÍTETT TUDÁS ÉRTÉKE A FELMÉRÉSEK TÜKRÉBEN

Azok az országok, amelyek leginkább megközelítik azt az állapotot, amit a *tanuló társadalom*, a *tudásgazdaság* kifejezések jellemeznek, rendkívüli erőfeszítéseket tesznek oktatási rendszerük fejlesztésre. A fejlesztés meghatározó szemléletmódja a tényekre alapozott beavatkozás, a változtatások tudományos igényű tervezése, mérési adatokkal, kísérletekkel való előkészítése. Ennek megfelelően a tanítás–tanulás kutatása az egyik leggyorsabban fejlődő, multidiszciplináris szemléletű társadalomtudomány. Ezen belül is kiemelkedő szerepe van a pedagógiai mérésnek, értékelésnek. A visszacsatolás minden komplex rendszer működésének meghatározó jelentőségű folyamata, és a pedagógiai mérések e folyamathoz szolgáltatják az adatokat.

A fejlett országokban nagyrészt kiépült a tudásszint rendszeres, nagy reprezentatív mintavételen alapuló vagy a teljes évfolyamokra kiterjedő mérési rendszere. Ugyanakkor további kutatásokkal lehet meghatározni, illetve tovább finomítani, hogy melyek azok a tanulói tulajdonságok, a tudásnak melyek azok a komponensei, amelyeket érdemes mérni, és miként lehet a tudásszintet jellemző adatokat – más adatokkal összekapcsolva – a leg-hatékonyabb visszacsatoló folyamatokba beépíteni. Ennek keretében a teszteken alapuló elszámoltathatóság és az egymást követő mérési adatok longitudinális összekapcsolása az egyik legígéretesebb, ugyanakkor számos további kérdést is a felszínre hozó kutatási-fejlesztési irány.

A rendszer-, illetve intézményszintű visszacsatolás mellett egyre nagyobb szerepet kap a tanulói szintű, a tanulás és tanítás mikrofolyamatainak visszacsatolási mechanizmusait támogató mérés, a formatív vagy diagnosztikus értékelés. A gyakori és részletes méréseket és a gyors visszacsatolást azonban következetesen csak modern, infokommunikációs eszközökkel lehet megvalósítani, ezért kiemelkedő kutatási irányvá vált az *online* tesztelés.

A magyar iskolarendszer félúton van az említett fejlődési folyamatokban. Megkezdődött a tudásszint rendszeres és teljes körű mérése, ugyanakkor jelentős fejlesztési feladatok vannak még a mérések tematikájának finomítása, a mérési adatok felhasználása, a diagnosztikus értékelés és a technológiai alapú tesztelés terén. A kutatási program célja, hogy bemutassa és elemezze a magyar iskolarendszer teljesítményéről rendelkezésre álló adatokat. A fel-

mérések kezdeteitől a legutóbbi programokig teljes körűen áttekinti a nemzetközi és hazai felméréseket. A 12 fő témakör a viszonylag ismertebb olvasás-szövegértés, matematika és természettudomány mellett kiterjedt olyan területekre is, mint az anyanyelv; a történelem, társadalomtudományok, állampolgári ismeretek; az idegen nyelvek; a szocializáció, szociális képességek, személyiségfejlődés; a tantárgyakhoz nem kötődő készségek, képességek; a tanulás affektív tényezői, motiváció, önszabályozó tanulás, tantárgyi attitűdök, érdeklődés, tanulási szokások; az informatikai műveltség; az egészségnevelés, egészségmagatartás, testi fejlődés; valamint a művészeti nevelés.

Ez a gazdagság egyrészt megmutatja az értékelés szélesebb körű lehetőségeit, másrészt azt is, milyen területekre kell majd a későbbi rendszeres felméréseket kiterjeszteni annak érdekében, hogy azok az iskolarendszer működéséről, fejlesztő hatásáról valóban átfogó képet adjanak.

Az itt következő két fejezet két átfogó témakör elemzéseinek erősen lerövidített változata. Molnár Edit Katalin munkája azt mutatja be, milyen mérési lehetőségek és feladatok vannak az anyanyelvi fejlődés értékelése terén a ma már rutinszerűen elvégzett olvasás-szövegértés mellett. Vidákovich Tibor és Csíkos Csaba pedig a matematikai felméréseket tekinti át, rövidebben az ismertebb nemzetközi és hazai tudásszintméréseket, és kissé bővebben az újszerű, a készségek és képességek fejlődésére fókuszáló vizsgálatokat.